

ג'ון אורבך : סוף־נושח בקרית־גת

אני משכים לקום בבוקר ואני יודע שיום שמתחיל ככה מוכרח להיות הרה־אסון. הסימנים הרעים הם הצחות הבוטה מחוץ לחלון ושריקתה הפראית של רוח עזה. מרוב ריתחה על שאין בידי לעשות דבר בנדון, אני תולה את חולצתי על החלון של חדר־האמבט. אני מתגלח. אני מצטער שאין לי וילון שחור ועבה לאטום את החלון כליל: הבהירות עודה שופעת ופורצת, מן הצדדים. אני מדליק את כל אורות החשמל בדירה וגומר להתגלח; עור פני יבש ומתוח. שרשי כאב־הראש הממשמש־ ובא כבר שלוחים כהלכה בגולגלתי.

בחוץ הרוח מיללת. אני יודע שהחמסין יסתער עלי ברגע שאפתח את הדלת. השמש סומקת־יוקדת, והמרחב בין השמיים החיורים והאדמה החרוכה טעון מטען חשמלי של אלף מיליוני וולט.

מוכן אני ללכת, ידי כבר על כף־המנעול, ועודי מהסס: אילו נשארתי כאן, מאחרי סגור דלתיים וחלונות, אולי יכול הייתי להעמיד פנים כאילו אני מתעלם מקיומו של החוץ; יכול הייתי אפילו לדחות בכמה שעות את בואו של אותו כאב־ראש בלתי־נמנע. לפעמים אתה געשה הססן בשאפתך: אינך יכול למנוע את האסון, חלומך הוא לדחות אותו—ולו אך לפרק־זמן מוגבל.

אבל שום להטוט אינו יכול להציל אותי מן המיתח החשמלי: המסופים החיים של העצבים יהיו חשופים לו באותה מידה, גם כאן וגם בחוץ. מתוך שאני יודע זאת הריני פותח את הדלת מתוך ייאוש, ויוצא: אל תספרו לי על אנשים היכולים להימלט מגורלם.

ייעודי ויעדי ביום ההוא היתה עיירה ושמה קרית־גת. כשהגעתי אליה כעבור שעות אחדות עלה המיתח בכמה מעלות וכאב־הראש כבר היה בשל, מתגלגל כמו כדור־ברזל בתוך גולגלתי.

קרית־גת היא עיירת פיתוח בדרומה של ישראל. לפני שנים אחדות לא היה כאן ולא־כלום. הקימו את בתי־המגורים האפרוריים בלב השממה, חיברו אותם לרשת החשמל וסיפקו קצת מים; סללו כבישים והביאו את האנשים שיגורו במקום. מאותה שעה והלאה היתה העיירה חיים ספונטאניים ומחוצפים, כמו שיח־צבר במדבר. בתי־המגורים כבר נראו כמו משפנות־עוני, מצעים וכבסים תלויים על המרפסות ומן החלונות. פחיי־אשפה ריקים שמכסיהם ממועכים ניצבו בפתחים: ביניהם היו פעוטות מזוהמים רודפים אחר חתולי־רחוב. פרט לאלה היו הרחובות הרחבים שוממים כמעט מאדם.

האיש שחיפשתי לא היה במקומו. דלתו היתה נעולה, ודף גייר נעוץ בה: "אהיה

בבית בצהריים", נאמר בו. בתדהמה משונה חזרתי וקראתי את המשפט פעמיים בקול רם ולאט-לאט ירדתי במדרגות. הטיח היה מתקלף-והולך. על המישורת האחרונה נעצרתי וקראתי מלים כתובות בגיר לבן ביד ילד: "מנחם חמור" ו"לאה זונה". בחוץ הייתה בי השמש כמו קורנס. נמצאתי עומד בכיכר המרכזית של העירה. ענקית היתה וריקה.

רעיון מוזר עלה בדעתי: חשבתי שודאי יש מאה כיכרות מרכזיות זהות ברחבי העולם, בצפון-אפריקה, באסיה, אולי גם באמריקה התיכונה. אפילו כאן, בישראל, מכיר אני לפחות עוד שתיים כאלו, מרוצפות לוחות של בטון, תפוחות תחת כובד שמש-הצהריים, ומדיפות חום מעופש, מחליא לקראת הערב.

כן, זהות היו. אם תצרף את כולן כמו חלקים בהידת-מחתך, הרי כל מי שיעמוד באמצעיתן יראה בהן שורה של בבואות אינסופיות בראי, סימטריות, ואימה קפקאית אמיתית בהן; ועל-נקלה תוכל להילכד בעולם זה של אספקלריות הממשכות את האימה עד אין-סוף, ואחר-כך תוכל לפרק את זהותך, להתפרק, עם שהבבואה שלך בהן קטנה יותר ויותר, עד שתיעשה רק נקודה שחורה בריבוע לבן שדפנותיו אספקלריות.

נתקפתי בהלה ורצתי אל הקירות, גופי שותת זיעה, לבי הולם פרא. משני עבריה של הכיכר היו טורים של חנויות ומסעדות: היה זה גם המרכז המסחרי.

ומשהגעתי לצל, אך עודי מגניב מבטים מעבר לכתפי אל הכיכר, מקום שהיה החום המהבהב מרצד על אבניה המלבניות, התחלתי לצעוד לאטי תוך שאני מסתכל בחנויות, במסעדות המזרחיות, בבארים ובקיסוסקים של גלידה. משנרגעת, נעצרתי וניסיתי למסור לעצמי דין-וחשבון ממראה-עיני בחלון-ראנה אחד. צעצועי-פח זולים מתוצרת הונג-קונג, יפאן, סינגפור ומערב-גרמניה היו שם: מכוניות, מכוניות משטרה, מכוניות פבאים, טנקים, כלי-רכב ירחיים. משמאל, תחת תמונותיהם של משה דיין, גולדה מאיר, בר-לב ושו"ר, היו טרנזיסטורים יפאניים מכל הגדלים והצורות; קצת למטה משם, מצלמות ונעליים, וכמויות עצומות של דברים פלאסטיים, דליים, סלים, כדים, מחזיקי-מפתחות, עטים כדוריים, פרחים פלאסטיים שאינם נובלים מעולם, פילמים למצלמות, סרטים פורנוגרפיים של 8 מ"מ, מזכרות מוונציה ומפאריז—גונדולות של חרסינה ומגדלי-איפל של בדיל, חצאיות-מיני מבריקות של חיקוי-עור, וחזיות אדומות ושחורות. אל מטורף רוקן את קרן-השפע שלו בתנועה של בוז בתוך חלון-הראנה הזה: דימיתי לשמוע אותו מריע בצחוק-לעגו. שפתי את עיני, ובאמצע ערימת סמרטוטים זו אשר לא תאומן גיליתי את גולת-הכותרת, מלכת החזיון: מקלט-טלביזיה גדול ובודד מתוצרת מקומית, טמון-למחצה תחת גחשול גרבונים וגרביים של נשים.

מובן מאליו, יכול היה אדם לקנות הכל בחנות זו: חנות-פלבו לאמיתה על שטח של עשרה מטרים מרובעים. מובן היה גם מאליו שאלו הסחורות הנחוצות ליושבי העירה הזאת. ושוב, כאשר מיצמצתי בעיני לנוכח לבנונית הכיכר לימיני, תפסתי כי כאן נמצא כל מה שנחוץ לאנשים בכל שאר העירות מסוגה של זו—ברחבי העולם

כולו. בסמוך היתה חנותו של צלם, ובה הרבה תמונות מוגדלות של כלות וחתנים מחייכים, בפוזות זהות: מוקפאות הקפאה עמוקה לדור יבוא. זוג אחד לא חייכו: היא היתה גיבטת קדורנית אל עין המצלמה, הוא, בעל שפם שחור וגדול, זעם. הזעפתי גבותי.

מתוך פיזור-נפש גיפנפתי על עצמי בטופס של "משחק ומשחקים" שהיה בדי, רטוב מזיעתי: הגעתי לידי ייאוש כמעט. מה אעשה כשאני לחוץ בין החנויות האלו והכיכר הלבנה? האם אשב לי באחד מבתי-הקפה שתחת כיפת-השמיים, אקרא את החוברת שבידי, אשתה קפה ואהרוג את הזמן עד הצהריים? אבל המקום היה למעשה מן הזמן עד כדי כך שהרעיון להרוג את הזמן כאן דווקא נראה מגוחך. באמת לא היתה קריית-גת שייכת לשום מקום בזמן.

העברתי ידי על ערפי הלח, והבחנתי שעלי להסתפר. היה זה רק הירהור חולף, אך אולי תחילה הבחינה עיני בשלט "מספרה" סמוך מאחרי חנות-הסדקית והצלמו-ניה פסעתי כמה פסיעות. בחלון היו שתי תמונות מאובקות של ראשי גשים בתספורת מטורזנת: כתבות בצרפתית, לצדי הנשים היו שני אדונים בעלי פיאות-זקן ארוכות ועבותות מאד, שערם מתנוצץ ממשחה. על גבי מדף של זכוכית היו צנצנות קטנות של קרם-פנים וקופסת קרטון של תכשירי-מניעה; הגלולה עדיין לא הגיעה.

הדלת היתה פתוחה ואני ראיתי איש בפנים, במקטורן לבן ומזוהם, יושב אצל שולחן קטן שעל גביו כמה שבועונים מצוירים וממורטטים. בעיניים שאינן רואות מביט היה אל הכיכר. ודאי היה בן לא יותר משלושים, אך עיניו היו כמו של איש שנטרפה ספינתו והוא נאחז בקרש ויודע ששום אניה לא תעבור בסביבה. רק כשעמדתי מולו. הרגיש בי. אז קפץ על רגליו, מילמל משהו: אולי היו אלה גידופים.

צנחתי לתוך הכיסא, והוא כיסה אותי בסדין. הבחנתי בשערות זעירות עליו, מן-הסתם מאיזה לקוח קודם. הנחתי את השבועון שלי תחת הראי, בין בקבוקים ירוקים, מסרקים ומגוזים חשמליים, ועצמתי את עיני.

"ארוך?" שאל.

"בינוני".

אצבעותיו נגעו בשערי.

אתר-כך היתה שתיקה, ולא קרה דבר.

אט-אט פקחתי את עיני. הוא עמד בלי גוע, ידו המחזיקה במסרק מורמת, כמו מנצח של תזמורת המחזיק בשרביטו שתי שניות בטרם תתחיל הנגינה: עיניו היו נעוצות בעטיפה של שבועוני.

"אתה בתיאטרון?"

עשיתי איזו תנועה בלתי-מחייבת; ספק הן ספק לאו.

"שחקן?"

"לא. סופר".

שפתיו נעו: עדיין לא היה קול, חוץ מקול הזבובים המזומזמים בחימה שפוכה.

"אתה יודע—פעם כמעט היה תיאטרון בעיר הזאת."

"אינני מאמין", אמרתי.

"עובדה. חובבים, כמובן. חוג. אני הייתי המארגן—זאת אומרת, לפני שבא מאקס".

רגע עשה במספריו, פסק טוב, ואמר:

"תרשה לי להציג את עצמי: חיים מזרחי. אני כמעט הקמתי תיאטרון בקריית-גת.

איכפת לך שאספר לך בזמן שאספר אותך?"

"בסדר".

באשר לסדר היה סיפור-המעשה שבפיו דומה לחלון-הראנה שראיתי קודם. אבל

הדחף, אמיתי וחזק, אכן היה כאן, מעל לכל הגרוטאות שמסביב. הוא לא התפאר

ולא התרברב: הוא רק רצה לספר.

אזרתי אומץ בתוך החום המרדים.

ראשית-דבר, את שמו רצה לראות על הפרזה. כרזה צהובה, אם אפשר, וממנה

מצווחות אותיות שחורות, גדולות. בימיו: חיים מזרחי.

ומחזה מקורי מאת...? לא, זה לא היה חשוב כל-כך. אל דאגה: אם יהיה זה שלו,

כמו שחשב בתחילה, יבוא באותיות קטנות הרבה יותר. קומדיה ב-2 מערכות מאת

ת. מזרחי.

אבל גם סוף-משחק מאת ס. בקט יהיה בסדר גמור.

"מה?"

"בטח, כמעט שעשינו את זה; אחר-כך, עם מאקס. חכה, אני אגיע לזה, במשך הזמן".

תירגמו אותו בשבילם; מאקס הוא שתירגם, במיוחד. בין שעות שבהן היה שיכור-

כלוט ובין שעות שבהן רידפוהו חיות מעופפות במסע מחורבן של חשיש, תירגם

אותו מאקס בשבילם. שמו על הפרזה? הוא יוכל להיות שם, אם יעמוד על כך:

למטה מימין, אחרי שמות השחקנים. אבל מאקס לא דיבר על כך כלל. לא שמו ולא

הוא עצמו לא היו חשובים בעיניו הרבה. ה"חבריה" ראו זאת חיש-מהר, ואולי היה

לזה חלק נכבד בכך שקיבלו את מאקס. ל"חבריה" היה לפעמים חוש תת-הכרתי

שלא-מן-העולם-הזה להסתכלות—בדברים כאלה. הם תפסו בחוש—איך קוראים

לו?—החוש השביעי שלהם, לא כן?—שמאקס אינו מחשיב את עצמו, אינו מחשיב

אוכל, בגדים, אפילו לא את שמו על הפרזה. רק המחזה עצמו חשוב לו, התיאטרון.

"כל הכבוד"—למאקס.

"ואתה עצמך?"

חיים מזרחי גם-כן. את כל חייו השקיע בזה. הוא אהב תיאטרון; אבל הוא רצה

שיוודע שמו: עוברים-ושבים יעמדו ויקראו. הוא יהיה מישהו. אבל מאקס? הוא

בן-בלי-שם ואין הוא מעוניין לעשות לו שם.

קוזר היה על דבריו. גז-גוז, גז-גוז; כמעט בלי הרף חתכו המספרים באוויר, לרגעים

היה גוזו, במיבצע אקרובטי, את הקצה ממש של שערה אחת או שתיים. ודאי חש

שאני מוכן לשמוע בחפץ-לב, קרבן מוקסם, יכול היה להרשות לעצמו לבובז את

זמנו ואת זמני. עוד על מאקס? או-הו! מאקס זה! אתה מביט בו והוא נראה כמו

חתיכת לא-כלום גדול, עם האף העקום הזה שלו, הלחיים הנפולות והמשקפיים הענקיות בעלות העדשות העבות. ובמסגרת של קרן גם-כן. כמו ינשוף. מכנסי ג'ינס דהויית, חולצת ג'ינס דהוייה, שפעם היתה כחולה, לפני דורות, תג נגד מלחמה, נגד האטום, מידלדל בקצה שרשרת אי-שם סמוך לכרסו. שיניים שחורות, מקולקלות. יום אחד צץ והופיע מתוך האין: נפל מן הירח. חיים מורחי הניח את המספריים מידו על השולחן ושלח ידו אל המגוז, אך מעולם לא נטלו. ביד מושטת—אין ספק שהוא אוהב תיאטרון, אמרתי בלבי—ובעיניים שחורות ומבריקות, אמר: "אני זוכר, עשינו חזרות על משהו שלי—איזה מערכון. זה היה מצחיק, אבל לא מקורי במיוחד, לא, אינני מתימר: חומר רגיל, אתה יודע—חותנת, בחורה, בחור, שוטר מצחיק, וכל השאר. אמרתי לדוד שיתקרב יותר בכיסא שלו אל המרכז: לא מפני שחשבתי שזה יותר טוב בשביל המחזה, בשביל ההצגה; פשוט רציתי שיהיה ישר תחת הנורה, כי אחרת כמעט אי-אפשר היה לראות את פניו.—הוא צחק.—ודאי, את דוד לא ראית מעולם. יש לו גבות סבוכות ענקיות, והן מטילות צל על כל הפרצוף המטופש שלו, כשאין עליו אור ישר אי-אפשר לראות אותו בכלל. אמרתי לו, שמע, זוו הנגה, תחת האור, ואחר-כך לפתע-פתאום ראיתי את מאקס נשען על הקיר ליד הדלת וסיגריה בזווית פיו. מאקס זה המופלא. הפסקתי באמצע המשפט, ניגשתי אליו, ואמרתי: "מה'תה רוצה פה?"

"שום דבר, בן-אדם", הוא ענה לי בשקט. "שום דבר. אני רק הסתכלתי מה אתה עושה".

"זאת לא הצגה פומבית. עכשיו אנו לא משחקים בשביל הקהל".

"אין דבר, אני לא קהל", אמר. "אני רק מאקס".

ברור היה שהוא מסתכן סיכון חמור בפנס בעין או חוטם זב-דם בזה הרגע, או בשניהם. הצילה אותו העובדה שהיה חסר-מגן כל-כך, גוח כל-כך לפגיעה.

עוד רגע והוא סיפר להם שהוא עצמו שחקן היה—"שם באנגליה".

"בשביל מה הוא בא הנה, אני לא יכול להגיד לך", אמר חיים. "אף-על-פי שפעם אחת, אחרי הרבה זמן, הוא נתן לנו הסבר ארוך, שאף אחד לא הבין אותו, כי הוא היה אז שיכור מאד. לעתים קרובות היה מאקס שיכור או מסוחרר. הוא אהב תיאטרון והוא אהב שתייה. אחר-כך התברר שהוא אהב גם דברים אחרים. בכל-אופן, ככה זה היה, יהודי-אנגלי מצחיק, יושב בין החברה, ומספר לנו על תיאטרון.

"תיכף-ומיד, עשר דקות אחרי שפגשנו אותו, הוא אמר לנו שמה שאנו עושים לא שווה כלום. זה חרא. הוא השתמש במלה הזאת; תסלח לי. זה היה אידיוטי.

ההלצות במערכון שלי מוציאות מאנשים דמעות, אמר. 'אתה רוצה לעשות תיאטרון, נכון?' הטיח בכעס. החוצפה שהיתה לו, לפשפש ההוא!"

"יש לי מחזה בשבילך", אמר.

"שקספיר", סברתי ואמרתי.

"לא, לא שקספיר. היה לו בקט. סוף-משחק. אתה מכיר את זה?"

הנדתי בראשי, חיים הפיל את מספריו מידיו.
 "איזה עולם קטן! אתה באמת מכיר את זה?"
 "כמעט בעל-פה".

"יקח אותי הרוח!"

החבר'ה לא הכירו את פוף-משחק ומעולם לא שמעו על בקט. גם הוא, חיים מזרחי, מעולם לא שמע עליו.
 "על מה זה?" שאלו.

מאקס הזיח באצבעו את המשקפיים, שהחלו לגלוש ולהחליק על חטמו העצום. זה על גורלו של האדם ועל החיים, אמר להם.
 "איזה חיים?"

"החיים בכלל. בכל מקום ואצל כל אחד".

"גם שלנו? כאן, בקריית-גת?"

"בטח, עכשיו, ובקריית-גת. שלכם ושלי". ולאחר פרק של שתיקה הוסיף מאקס שהוא יוכל לתרגם את זה בשבילם, אם ירצו. ומי כתב את זה? בקט, איש. איש בשם בקט. יהודי? שאל דוד. לא. הוא אינו סבור כך. הוא אינו יהודי. זה לא משנה נכון? בשביל מאקס ודאי שזה לא משנה. החבר'ה היו קצת מאוכזבים.

זה שתי דקות תמימות שקד עכשיו חיים מזרחי ברצינות על שערותיו.

"אני לא צריך להגיד לך שמאקס זה היה משוגע. לגמרי. פוף-משחק לעולם לא יתקבל בעיירה הזאת; אצלנו זאת סביבה קשה".

"כמובן. מה יילך?"

חיים נשך בשפתו התחתונה.

"הדבר שלי יוכל ללכת—אם הבדיחות תמצאנה חן; אף פעם אי-אפשר לדעת אם יאהבו אותן. מחזמר יילך; זמר פופולארי; אולי סטריפטז", צחק צחוק קצר.
 "סטריפטז?"

"אני התלוצצתי. זה יהיה יותר מדי מסוכן. לחבר'ה יש כאן טמפרמנט, אמרתי לך. את החשפניות צריך יהיה להביא מבחוץ. השחקניות שלי לא תסכמנה. מזל אולי מטורפת, אבל היא לא זונה".

הוא נתפס להירהורים. עננה חלפה על פניו. "לא, לא. אני התלוצצתי. אבל נחזור לענין הזה—לעזאזל, עשינו חזרות על הדבר הזה, קראנו את הטקסט, אף אחד לא הבין אף פעם אפילו מלה אחת מחורבנת מזה. אנחנו! השחקנים! אז מה אפשר לדרוש מן הקהל? שום דבר! יכול להיות שקטעים אחדים היו מוצאים חן בעיניהם, כמו זה שבו הוא 'מתגרד בחור שלו', חי-חי-חי..."

"אף לא מלה!" שאג עוד פעם, וניער את המלה מקצה המסרק הפלאסטי שלו, ואני שאלתי: "באנגלית?"

"איוו אנגלית! אמרתי לך שמאקס תירגם את כל העסק לעברית!"

הוא נשא עיניו אל הדלת, אל הכיכר.

"מאקס ניסה להסביר", אמר. "אני יודע שהוא ניסה לפשט את זה, כמו בשביל

ילדים, אתה יודע. אחרי הכל, הוא היה מין יקת, או אנגלי, לא חשוב, ואנו היינו סתם חבורה של ספרדים, ויש אצלם תסביך-העליונות הזה... אני מקווה שאתה לא נעלב, אתה בטח בעצמך יקה".

"לא. אין דבר".

"לא יקה? בכל אופן, וזו-וזה. לא חשוב. מאקס הסביר והסביר ואנחנו הקשבנו והקשבנו. בפיות פעורים. לפעמים היה נדמה שהכל ברור, ואז היינו ממשיכים בחזרות. פעמיים, שלש פעמים בשבוע היינו עושים חזרות, בסככה מאחרי המוסך שבו עבד בן-ציון. בן-ציון הוא מכונאי, עובד במוסך של מימון. המומחיות שלו: שירות בשביל פיזו וסיטרואן. למימון היה מוסך גדול עוד בקאזאבלאנקה. הוא לא התנגד, הוא אמר: עשו כאן מה שתרצו, זאת אומרת, אחרי שעות-העבודה, רק אל תגעו במכוניות או בכלים. האמת היא שכבר היו שם שתיים או שלש מכוניות מפורקות, אבל נשאר די מקום בשבילנו, ארבעה השחקנים, ובשבילי ובשביל מאקס לעשות חזרות. אתה ידעת שבסוף-משחק ההוא יש רק ארבעה שחקנים?"

"כן".

"מאקס. המצחיק היה כמה מעט שהוא התערב, ובכל-זאת היתה הנוכחות שלו מור-גשת. הלוואי שהייתי אני יכול לביים כמוהו... מלה אחת כאן, מלה אחת שם, ורק לפעמים, כשהגיע שיכור לחזרה, הרצאה ארוכה איך צריך לשחק... מה לשחק-הו, בכל-אופן, כל הבדיחה הזאת על התיאטרון שלי נגמרה עכשיו; אז לא משנה".

ראיתי את פניו של חיים בראי. היו אלה פנים שחרחרים, שפם דק וגזון במדוקדק קצת ממעל לשפה העליונה; פנים חדים, ערים ומרירים.

"אחרי הכל, למי זה היה איכפת שהוא שותה, מעשן חשיש, ומעדיף בחורים על בחורות? לאף אחד. בזמן שהיו שותים בירה עם מאקס בערבים, כשהיה האוויר קריר יותר, היו תוקעים לו אצבע בצלעות ואומרים: 'זאת חתיכת תחת כמו שצריך, מה, מאקס? אם תוריד עוד שני סנטימטרים מן המיני הזה, תוכל לראות כל מה שיש לה. והיא באמת חמה, אני אומר לך, אני מכיר אותה...'"

מאקס היה מחייך. פעם אחת הוא אמר לדוד: "אני באמת לא מעוניין הרבה בבחור-רות, אתה יודע..."

"על-כל-פנים, בבחורים הוא היה מעוניין כהוגן", אמר חיים ביבש. הוא העביר את המסרק בשערי הדליל, ואמר: "הגיבור העיקרי במחזה הזה הוא חצי משותק, בכיסא-גלגלים. גם עיור. לא היה לנו כיסא-גלגלים, ולכן שמנו אותו, את דוד, על קרונית נמוכה שעליה היה מימון שוכב כשעבד מתחת למכונית. בכל מוסך יש דבר שכזה. אתה יודע למה אני מתכוון?"

"בטח".

"צחקנו המון בפעם הראשונה כאשר קרא דוד את השורות שלו בישיבה על הקרוי-נית ההיא, אבל מאקס אמר שזה מצוין. כמעט יותר טוב מכיסא-גלגלים אמיתי. יותר קרוב לאדמה, אמר. וזה טוב שאנו צוחקים. הוא אמר שבמחזה ההוא יש יסוד חזק של הומור".

חיים מזרחי נגע ברקותי באצבעותיו וסובב מעט את ראשי לכאן ומעט לכאן, כמי שאינו יודע להחליט מה לעשות בו. בשים לב לתנועות של כדור-הטניס הברזלי בגולגלתי, לא היה איכפת לי בכלל במה יסתיימו הניסויים שלו. בבוז כמעט הניח את הראש במקומו, וחזר והמשיך בסיפורו.

"דבר אחד זה יסוד ההומור, ודבר אחר זה לראות את דוד, בשילוב ברפיים, משקפיי-השמש על הפרצוף, כשהוא מדקלם את השורות שלו. השורות של בקט. נדמה היה לי שאנו צוחקים ברגע הלא-נכון. אבל בעצם, כל הזמן התרחשו דברים ברגעים לא-נכונים. מאקס נעלם ברגע לא-נכון, אף-על-פי שאפשר היה לטעון שהוא החזיק מעמד כמעט עד הסוף: בזמן שאחרים עזבו, מזל, בן-ציון... ובכל-זאת, אילו נשאר יותר זמן, מי יודע—אולי היינו יכולים להחיות את זה באחד הימים... משה, למשל משה, הוא היה באמת האחרון, הוא חיכה עד שאני הכרזתי: בסדר, הענין נגמר... אבל משה גם מעולם לא התלונן; זה הטבע שלו. הוא מוקיון אמיתי. אתה יודע מה הוא עושה בחיים האזרחיים? נחש!"

משכתי בכתפי. "איך מאקס נעלם?" שאלתי.

חיים רגז: "איך? בדיוק כמו שהגיע: הוא פשוט נעלם, ואף אחד לא יודע לאן ואיך. אולי הוא חזר לאנגליה. או—אינני יודע, באמת. פעם אחת הוא מילמל משהו על נסיעה להודו, או לסיין. אולי הוא נסע לשם."

אחרי רגע של שתיקה אמר חיים: "משה הוא צלם. בחנות השכנה. אבל הוא נולד להיות מוקיון. בקירקס. כבר עשר שנים אני מכיר אותו ואף פעם לא אוכל לדעת מתי הוא רציני ומתי הוא מתלוצץ. הוא היה מאושר בתפקיד שלו: המשרת. ומאקס היה מרוצה ממנו."

חיים נטל מברשת רכה, ובעדינות סילק כמה שערות בלתי-נראות מעל פניו. "בכל המובנים הוא היה מרוצה ממשה", הוסיף.

"בן-ציון ומזל היו צריכים לשבת בפחי-אשפה: בחזרות שלנו, בחביות. והנה, לא חסרו חביות-דלק ריקות במוסך של מימון, אבל כאן מזל התפוצצה. אתם משו-געים?' צעקה. 'החביות האלו מלוכלכות כמו הגיהנום, אני לא רוצה לקלקל את הסמרטוטים שלי, אפילו שאלה סמרטוטים של עבודה. אני יכולה לשחק ולהגיד את השורות שלי בלי לשבת בחבית-דלק מלוכלכת'. מאקס עמד על דעתו. בסוף הם התפשרו שהיא תתכופף מאחרי החבית. אבל אחרי-כך הוא שוב אמר לה: היכנסי ואז היא פתחה את הפה... אין לך מושג בכלל איך זה כשמזל פותחת באמת את הג'ורה שלה. שאללה ירחם על כל מי שמזדמן בסביבה. בעיר כולם יודעים את זה. השוטרים יודעים. הג'ובים של העיריה יודעים. אתה מבין, היא עוזרת לאבא שלה למכור פירות מדוכן בשוק. והכיניו של אבא שלה זה 'פושע': געים הפושע. אתה מבין?"

כביד-המקרה התקדם מעט בעבודתו בשערותי, ראיתי בראי. אמרתי: "כן. נו?"

"כשהיא גמרה להשתולל בגלל החביות, היא עברה לשירה. יש לה שם כמה שורות—כל הזמן היא צריכה לשבת בפחי-האשפה, אם לא איכפת לך—ולזכור מה שקרה לפני

הרבה, הרבה זמן. אגם באיזה מקום שהוא, ומים עמוקים, כחולים, וחול... וכל זה...
 אולי היא באמת לא היתה מוצלחת בזה ביותר. אבל בעצם, אתה צריך לזכור,
 ממש מהתחלה היא חלמה על משהו אחר לגמרי. כשאני אמרתי לה 'תיאטרוני' היא
 בטח תיארה לעצמה בימה גדולה, וזרקורים עליה, והיא מלובשת בתלבושת נהדרת...
 מה אפשר לעשות, זה מה שאנשים חושבים... לכן היא כבר היתה מספיק מרה
 ובשלה כאשר מאקס אמר לה בשקט: 'את לא רואה שזאת שירה?'—'חרא', צעקה,
 'אתה אל תספר לי מה זאת שירה, אין פה שום חרוזים, ובכלל אין בזה שום הגיון.
 חרא, גם אתה וגם המחזה שלך משוגעים, וגם כולכם ביחד, עזבו אותי בשקט,
 הוציאו אותי מזה. כנופיה של מג'אנין אתם כולכם, ההומו היקה הזה עושה מכם
 צחוק, ואתם הולכים אחריו כמו כבשים!! שירה!!'

רגע היה עסוק בגיזוה. בדרך-נס נעלם כדור-הטניס הברזלי, ואני עצמתי את עיני
 והתבוננתי בשמי-תכלת עמוקים, בפסגות-הרים מושלגות, ובמים האפלים חדלי-
 הניע מתחת. באמת, הם היו שקופים כל-כך עד שיכולתי לראות כל חפץ זעיר
 שם למטה, על הקרקע החולית. שירה של בקט. בצימצום, אבל נקיה ואמיתית.
 "מזל עזבה, כמוכן, והשגנו בחורה אחרת. אחת אסתר. לא היה איכפת לה לטפס אל
 או על כל דבר וכל אדם כל זמן שאפשר יהיה לראות את הפנים שלה על הבימה.
 וביני לבינך, גם לא היה הרבה מה לראות. פנים, בחורה. מאות יש כאן כמוה".
 חיים משך בכתפיו ובמשיכה זו ניער מעליו את כל הבחורות של קריית-גת: שחור-
 רות-שיער, קשות-שדיים באפודות מתוחות, דקות-רגליים בגרבי ספרינה, נאות
 ותמימות-מראה כמו אסתר.

בפיזור-נפש דחק אותי חיים למצב אפקי כמעט והחל לכסות את פני בקצף.
 הרגשתי את עצמי חלש ותשוש כל-כך עד שלא היה לי כוח למחות ולומר שהת-
 גלחתי הבוקר.

ברגע זה נכנס קבצן לחדר והחל להתקדם אלינו. אמרתי 'להתקדם' כי היה זה
 קבצן תוקפני. גבר מכוער ומזוהם בשנות השלושים שלו. בתחילה ניסה חיים
 להתעלם מנוכחותו, אבל הוא משך בזעם בשרוולו והושיט יד גדולה כמו מעדר.
 באי-רצון הטיל חיים מטבע של עשר אגורות לכפו של הקבצן.

"יותר מזה אתה לא יכול?" הפגיעה האיש. לא היה כעס בקולו: שאלה היתה זאת,
 צמאון-דעת, ומרות היתה בקולו, משל כאילו יודע הוא שהחוק מסמיך אותו לשאול.

"כן", השיב חיים ברוגזה. "בין-כה-וכה אתה תוציא את זה על שתייה".
 "זה לא עסק שלך. אני יכול להוציא את זה על שתייה, או על זונות, אני קבצן, אני
 מקבץ כסף, ואתה נותן כסף. זה הכל. מה בנוגע ללקוח שלך?"
 "אני זר כאן. עוזר רק לקבצנים מקומיים, בעיר שלי".

הסבתי ראשי לראות מה תגובתו על עזות-המצח שלי, אך לא היתה שום תגובה.
 ראיתי שני חלוקי-חצץ, חלוקי-חצץ אפורים במקום שהיו עיניים צריכות להיות.
 תמימות היתה זו מצדי לחשוב שאוכל להביס קבצן מקריית-גת בעזות-מצח בלבד.
 אולי טעה חיים, אולי צדק מאקס, ואפשר היה להפיק כאן את סוף משחק.

הוא יצא בחפזו, ואחרי שהגיע לדלת נעלם בצורה מסתורית בהחלט: מסתבר שנגזר בחום המתנדף של הכיכר.

חיים נגע בעדינות בצד ראשי לרמוז כי מגוי-וגמור עמו להמשיך במלאכתו. "קבצנים יש בעיר הזאת, אבל תיאטרון לא", אמר. "אני רציני לתת לה תיאטרון", הוסיף. קודר, מעורר-חמלה.

"באמת, מדוע לא? אפילו שפוף-משחק לא היה מתקבל, היית יכול לגסות במחזה אחר. במחזה המקורי שלך?" "מדוע לא?" חזר ואמר.

בעת ההיא לערך—ככל שיכולתי להקיש מסיפור-המעשה שלו, שעכשיו נעשה מבול-בל יותר—התחילו דברים לקרות אצל חיים מזרחי. לא כמו מפל-שלג—זה קורה רק לעתים רחוקות מאד—אבל בזחילה, כמו קרחון שמחליק במורד או בנזיק של הר. ההבדל האמיתי היחיד בין שתי הצורות הוא הבדל במהירות. אבל ההכרחיות ישנה בשתייהן, קרה, אפורה, ורחוקה—ומאיימת.

אחת הבחורות שהיה שוכב אֶתן לפעמים, מלכה, התעפרה, ובערב בו בישרה לו זאת (בבוקר היא היתה בקופת-חולים והרופא דיבר בבטחון גמור) אמר שהוא מוכן להתחתן אתה מיד. הוא לא היה יכול לנהוג אחרת: איש-כבוד היה. הכבוד חשוב אצלם ביותר. "יותר מאשר אצלכם. תסלח לי".

הוא הרים להרף-עין את התער שלו מעל לחיי, ובניד-ראש קל אמר: "לא חשוב". כדור-הברזל התגלגל אט-אט אל קדמת ראשי.

מיד לאחר הצהרתו החגיגית, בעוד קולו מצלצל באזניו שלו, דימה לשמוע מישהו מצחק בקול. אך לא היה איש עמהם חוץ ממנו ומלכה, והיא רק אמרה: "ודאי, חיים, אני ידעתי".

הם התחתנו כעבור חודש-ימים, כאשר אך החלה לשאת את כרסה בין שיניה. או אולי היה זה רק דמיונו שגרם: היה לו רושם שבקהל מסביב לחופה כל אדם נועץ את עיניו בכרסה של מלכה, לרבות הרב בעל זקן-התיש.

פנים אומרי עזות היו לחיים; מלכה נראתה יפה, נטולת-הבעה, קפואה. כעבור חמישה חדשים נולד יעקב.

החזרות נמשכו.

עם מאקס?

לא, לא, אלו היו עדיין החזרות על המערכון שלו.

שוב חשתי עד כמה קריית-גת עומדת מחוץ לזמן. או אולי התבלבל משהו בסיפור-המעשה שלו. ולבסוף, אפשר שתפיסת-הזמן שלי לקתה מעט מחמת התנאים המקומיים.

מלכה הקשתה בהנקה, היתה לה דלקת קשה בשני השדיים, ויעקב היה מתפח לילות שלמים. איזה קול היה לו לממזר! בזמן ההוא הגיע מאקס, לא לפני זה!

"לולא כל הצרות האלו לא הייתי גותן לו להתחיל בסוף-המשחק הזה. אחרי הכל, אני שעשיתי הכל עד הרגע ההוא... אבל אז הייתי עייף—בלילות לא ישנתי, בימים

עבדתי, ואחר-כך עוד החזרות. אתה מבין, נכון?"

מלכה הבריאה, אבל הקטן חלה. רופאים, כסף, רופאים, כסף. חיים עבד שעות נוספות : משבע בבוקר עד שמונה בערב.

"בזמן שהוא אני אפילו ניסיתי לברוח מן העיר הארורה הזאת : לתל-אביב, לירושלים, לבאר-שבע—לכל מקום שהוא. זה פשוט לא הסתדר : התינוק, ומלכה, והעבודה כאן—"

"הייתי כבול כאן, לא יכולתי", הסביר, כמתחנן כמעט.

פוף-משחק היה מתגלגל-והולך ; מזל עזבה, אסתר באה. ערב אחד הזדקר בן-ציון מאחרי חבית-הדלק שלו.

"שמעו, אני עוזב", אמר בשקט.

חיים, קולו רועד מעט, שאל : למה ? והלז ענה : "אני מאבד את זמני, בן-אדם, אינך רואה ? הצדק היה עם מזל, זה שגעון. חי-אלוהים, אינני יודע מה כל הענין, וההסברים של מאקס. אנשים ישתגעו כשיראו אותנו בזה על הבימה : יעשו לנו ליניץ, והצדק יהיה אתם. שלום."

חיים היה מספג את פני במגבת. עצמתי את עיני כדי שלא להביט בתקרה, וחשתי בלחץ הרך של אצבעותיו על לחיי מבעד לאריג הדק.

"אתה יודע מה שמצחיק בכל הענין הזה ?" אמר חיים. "המצחיק הוא זה שאני עצמי יש לי לעתים קרובות מאד ספקות, ביחס-ביחס-איך לומר-הממשות, הרציניות שבכל הענין הזה. יש ספקות. כל אחד מותר שיהיו לו ספקות, זה אנושי, נכון ? אבל קח, למשל, את ההתעקשות שלי על אותו פוף-משחק ותמצא שהיא אמיתית. כנה. לא תוכל לומר שאני סתם ויתרתי ככה", הוא צרד באצבעותיו באוויר. "דוד, ובן-ציון, ומזל עזבו את זה קודם. מהתחלה זה לא תפס אותם. מאקס גרר אותם. ולפעמים, אני מודה, חשבתי כמוהם : מה זה, לעזאזל, מה הקשר בין כל זה ו-ו-ו-ו המציאות ?"

"המציאות ?" חזרתי, עודי עצום-עיניים. כך היה לי נוח יותר.

"כן, המציאות, החיים האמיתיים ! הנה, בקט זה כתב מחזה, הצגת-תיאטרון, ומאקס אמר שהוא סופר מפורסם, ידוע בכל העולם—והענין כולו זה הבל גמור : אנשים בפחי-אשפה, ואחרים, עיורים וחירשים, ומשותקים, וחסרי-ישע ; הכל קדרות וחוסר-טעם ; אלה הם החיים ? זה תיאטרון ? אבל אני התמדתי. היתה לי אמונה. אפילו כשהיתה מלכה בחודש השביעי עשינו חזרות. פעמיים בשבוע. יותר מזה לא יכולתי. הבט : שתי חזרות, פעמיים בית-ספר-ערב, ופעמיים בשבוע כמה שעות נוספות בחנות. אף פעם לא חזרתי הביתה לפני עשר, אחת-עשרה. היא תמיד היתה ישנה, במיטה, כשאני חזרתי הביתה כל-כך עייף שלא יכולתי לא לחשוב ולא לעשות שום דבר, רק להתמתח ולישון. לעבוד ולישון, לישון ולעבוד—ולמה, בשביל מה ? מעולם לא יכולתי לרדת לסוף דעתו של פוף-משחק, מה הוא רוצה ? אבל לא הפסקתי. אתה יודע מדוע ? אני אגיד לך. מפני שזה ריתק אותי. כל הזמן הייתי מוקסם—כמו בהיפנוזה. מוזר, מה ? וכמה פעמים חשבתי, לכל-הרוחות, אנו נחזור ונקה איזו קומדיה, מערכון ששחקנים יאהבו לשחק בו, והקהל ימחא לו כף. ואחר-

כך—בחזרה לסוף-משחק. זה היה בשבילי כמו מגנט מחורבן. יקח את זה השד".
פקחתי עיני לראות כמה היה חיים מזרחי נסער. פניו להבו, עיניו נוצצו. מרחק רב
מהוגה-הדעות העגמומי מלפני חצי שעה.

"ושוב אני אומר לך: המציאות היא אחרת! בשבילי, ובשביל האחרים!"
"אבל אתה תיאטרון חיפשת, תיאטרון רצית לעשות", אמרתי.

שוב היו עיני עצומות כשאמרתי זאת, אך ידעתי שהחווה בידו מחווה סתמי כלפי
הדלת, להצביע על, "האחרים"—העולם שמחוץ לפניסה אל המספרה העלובה הזאת:
הכיכר המרכזית שטופת-השמש של קריית-גת, ובתי-הדירות במשכנות-העוני על
כל יושביהם, הנערים שחורי-השער שגיוחד קפוא על פניהם, עם פיאות-זקן ארוכות,
יושבים בלי נוע על כיסאות מתקפלים ליד בתי-הקפה, על כוסות-בירה ריקות
ובקבוקי קוקה-קולה.

"החיים הם אחרים!" צעק חיים.

ליקלקתי את שפתי. גזוע הייתי מצמא. "כמה הם אחרים?" שאלתי.

"הצרה העיקרית זה כשחושבים יותר מדי!" קרא בהמון-רוחו. "לכל הרוחות! הנה
יש במוצאי-שבת משחק כדור-רגל נגד 'הפועל' פתח-תקוה, המון התרגשות, ואתה
יכול לצרוח עם האחרים כשתוקעים שער טוב, ואתה מאושר מזה; ויש בכל ערב
טלביזיה, וראדיו, ואנשים חיים באופן נורמלי, החיים מתנהלים באופן נורמלי, ואף
אחד לא חושב על פהי-אשפה, ומשותקים מחורבנים, ועל הקיום אחרי מלחמה
אטומית; והבוקר יהיה דומה לבקרים אחרים, בהיר וצוהל, ואנשים יתעסקו בענ-
יינים שלהם, ואני הולך לחנות ופותח אותה, לקוחות מתחילים לבוא, ואני מפטפט
אתם ומתלוצץ אתם, והטעות היחידה שאתה יכול לעשות זה לחשוב יותר מדי...
אתה עלול להיעשות מין מאקס—כלומר, מרוב מחשבות".

הוא פסק מדיבורו, אך אני חיכיתי להמשך. הוא לא איחר לבוא.

"ואפילו אני בעצמי, חיים מזרחי, והחיים שלי—החיים שלי עצמי. אלה חיים נור-
מליים וטובים לא פחות מאצל כל אחד אחר: יש לי אשה וילדים, אני עובד, ואחרי
העבודה אני חוזר הביתה, ארוחת-הערב שלי מוכנה, אני קורא את 'מעריב' שלי
והיא מביאה לי בירה קרה מן המקרר, אני מדגדג את הילד הקטן בצוואר, והוא
מחיך: אני שוכב אתה, נהנה לי כמו כל אחד, ואחר-כך אני ישן עד הבוקר. נכון,
לפעמים יש לי חלומות—אבל רק לעתים רחוקות אני זוכר משהו בבוקר. אני משלם
מסים—שיישרפו בגיהנום, מוצצידים שכאלה—והולך למילואים עם החבר'ה—מה
אני צריך להתעסק עם איזה הזמו שנקרא מאקס ועם בקט? מה הקשר—בין אותו—
אותו סוף-משחק, ובין החיים שלי? מה הקשר? אמור לי, אולי תאמר לי אתה?"
בתנופה זקף את הכיסא, ואני מילמלתי: "בתנאי, כמובן, שלא תחשוב יותר מדי".
"אדוני היקר", אמר, "לסוס יש ראש גדול; שהוא יחשוב".

הנעתי בראשי. "ודאי, לחשוב זה מוזיק מאד", אמרתי.

"אז למה לי לדאוג, לעזאזל?"

בפיסת צמר-גפן זרה פוודרה על לחיי הגלוחות, ועכשיו ניבטו אלי מן המראה פני
הלבנים והדהויים.

עומד היה לימיני, גבוה ושחרחר, גאה קימעה, כאילו הייתי יצירה שלו, המוצר הסופי של מאמציו: האמן ויצירתו.

"בסדר?"

הוא החזיק בראי סגלגל מאחרי גבי, ובראי הגדול מלפנים ראיתי את בבואת מפ־רקתי הגלוחה שם. סדק אפקי היה בראי הקטן, ודומה היה כאילו הותז ראשי, קו עבה, שחור, מחוספס.

הנעתי בראשי.

"בסדר גמור", אמרתי.

פברואר 1972